

Literatura.

Dr. Hynek Bulín ml.: **Dovolání podle práva československého, německého a francouzského.** Sbirka spisů právnických a národohospodářských sv. LXXV. Brno-Praha 1935. Stran 1—450, cena 60 Kč.

A) *Obsah spisu:*

Rozvrh spisu:

Autor přistupuje k svému tématu, dovolání, jako k dílčímu problému opravných prostředků v civilním řízení soudním, který je opět součástí širší a obecnější otázky po právní moci, pojaté jako relativní nezměnitelnosti konkrétních právních norem. Takto určený problém dovolání probírá na předpisech u nás platných (na právu zemí historických a právu slovenském) a na osnově unifikovaného civilního řádu soudního a připojuje stručné výklady odvolání podle práva německého a o kasační stížnosti podle práva francouzského. V závěru své knihy věnuje několik kapitol úvahám de lege ferenda, jak tyto plynou ze srovnání jednotlivých pozitivně-právních úprav institutu dovolání. Československá novela k. c. ř. s. č. 251/1934, která zastihla autorovo dílo v tisku, je zpracována ve zvláštní kapitole.

Disposice autorova díla je stručně tato:

Autor vysvětluje pojem opravného (instančního) řízení a pojem dovolání a pak podává výklad československých právních předpisů o institutu dovolání. Tento výklad rozděluje do 10 paragrafů, jednajících o přípustnosti dovolání (po stránce objektivní, subjektivní a co do dovolacích důvodů), vzdání dovolání, dovolacím spisu, dovolací odpovědi, účincích dovolání, dovolacím soudu, řízení o dovolání, rozhodnutí dovolacího soudu, činnosti nižších stolic po rozhodnutí dovol. soudu a o dovolání ve sporech pracovních. Paragrafy zde naznačené podávají zpravidla napřed výklad předpisů našeho práva, pak práva slovenského a v závěru rozbor osnovy. Paragraf o dovolacím řízení je rozdělen na oddíly vyliučující řízení o dovolání před soudy jednotlivých instancí. Oddíl o řízení před soudem dovolacím má samostatné pododdíly, jednající jednak o normat. obsahu tohoto řízení, jednak o jeho formách (tajné zasedání, dovolací přeličení). Paragraf o rozhodnutí dovolacího soudu vyliučuje odděleně obsahovou a formální stránku tohoto rozhodnutí, při čemž, pokud jde o obsahovou stránku, samostatné pododdíly jsou věnovány rozhodnutí o předmětu sporu a rozhodnutí útratovému. Revise v právu německém je zpracována v paragrafu o předmětu dovolání, dovolacích důvodech, formálních předpokladech pro podání revise, připojeném dovolání, řízení dovolacím a o rozhodnutí dovolacího soudu. Dodatek o kasační stížnosti v právu francouzském vytýká povšechnou charakteristiku tohoto opravného prostředku a vyliučuje předměty, podměty, důvody a materiální zásady stížnosti a průběh kasačního řízení. Část de lege ferenda obsahuje výklady o vhodné úpravě přípustnosti dovolání a dovolacích důvodů, jedná o decentralisaci dovolacího soudnictví, řeší otázku vhodnosti veřejného a ústního dovolacího přeličení v protikladu k neveřejnému zasedání, otázku kasace a reformace, a vysvětluje předpoklady a výhody t. zv. revise per saltum.

Přehled knihy umožňuje rejstřík věcný, rejstřík právních předpisů a seznamy použité literatury a judikatury.

2. P o v š e c h n á c h a r a k t e r i s t i k a s p i s u :

Bulínova práce podává především zevrubný a úplný systém právních předpisů upravujících právní institut dovolání, a je tedy práce dogmatická (úvahy de lege lata). Dále klade vedle sebe pozitivně-právní úpravu institutu dovolání, resp. analogického opravného prostředku, v právu našem, slovenském, v osnově unifikovaného civilního řádu soudního, v právu německém a francouzském (srovnání pozitivně-právních úprav). Obsahové zvládnutí těchto jednotlivých soustav dovolání umožňuje Bulínovi, aby zaujal stanovisko k hlavním legislativním otázkám při úpravě civilní revise se vyskytujícími (úvahy de lege ferenda). Bulínova kniha konečně nepostrádá též úvah, v nichž autor snaží se zachytiti právní institut dovolání a další souvislé instituty civilně procesuální v rámci jednotné koncepce práva, vycházející z pojmu právní normy (úvahy z obecné nauky právní).

3. Ú v a h y d e l e g e l a t a .

Pro rozsah Bulínovy publikace nemohu ve svém referátu zachytit včerpávajícím způsobem všechny autorovy dogmatické výtěžky Ukázkou uvádím pouze některé, jež pokládám zanejzávažnější:

Bulín vysvětluje význam § 502 odst. 2 c. ř. s. (který hledíc k § 501 a § 517 odst. 2 c. ř. s. zdá se býti zbytečný) tím, že za „nepatrné věci“ podle tohoto předpisu pokládá nejen věci, jež byly bagatelní od původu, nýbrž i ty, jež se jimi staly průběhem řízení, ať už omezením žalobní prosby podle § 453 odst. 2 c. ř. s., nebo rozštěpením nároku rozsudky nižších stolic, resp. teprve dovoláním (str. 20). Autor zde, stejně jako při výkladu § 502 odst. 3 (rozhoduje předmět dovolání), přejímá vládnoucí judikaturu (Vážný č. 346 a j.). Vhodně upozorňuje na důležitou otázku individualisace předmětu rozepře, jejíž řešení však nepodává.

Autor správně kritizuje dnešní znění § 521 s. por. Pro slov. právo nemá významu výjimka v druhé větě tohoto § u stanovená, neboť její podmínky nemohou nastati (slov. právo totiž nezná usnesení odvolacího soudu, kterému nelze odporovati, poněvadž nebyl vyhrazen rekurs, a jímž se rozhodnutí I. soudu ruší a věc vrací se závazným právním posudkem I. stol.). S H o r o u (Civilní řád soudní na Slovensku, 1922, str. 130) má za to, že druhá věta § 521 s. poř. dostala se do slov. práva nedopatřením zákonodárce (str. 26).

Autor vytýká pojem rozsudečného nálezu (normativní část rozsudku, str. 30) a zaujímá stanovisko k otázce opravných prostředků proti rozhodnutí soudu o privilegovaných obranách. Má za to, že revisní rekurs je zde zásadně přípustný (str. 32) a že předpis § 261 odst. 3 c. ř. s. (nutnost použití odvolání, resp. dovolání) dopadá jedině na případy, když se odporuje zároveň jak rozhodnutí o priv. námitkách, tak rozhodnutí o věci hlavní (str. 33, rep. nál. 193, Hora, Odvolání, str. 10). Na str. 37 zdůrazňuje, že ona část dovolání, která napadá výrok o privilegovaných obranách, posuzuje se podle předpisů o rekursech, zejména podle § 528 c. ř. s. a nikoliv § 502 (Hora, Odv., str. 11, pozn. č. 8). Opačný výklad vedl by k nežádoucímu výsledku, totiž k přípustnosti dovolání proti potvrzujícímu rozhodnutí o privilegovaných obranách, když by předmět rozepře přesahoval 7000 Kč (při čemž dovolací rekurs zůstal by vyloučen).

V kapitole o podmínkách dovolání Bulín upozorňuje na rozdíl pojmu dovolatele podle našeho a slovenského práva. Naše právo dává přednost

formálnímu pojmu strany, kdežto slovenské přiklonilo se k pojetí materiálnímu. Pokud je pojem dovolavatele závislý na pojmu strany, bude jím tudíž podle našeho práva každý, koho procesní právo povolává, aby svým jménem jednal ve sporu jako strana, kdežto podle práva slovenského jest jím ten, kdo podle práva občanského má alespoň povšechnou právní způsobilost (str. 45, Hora II., str. 6). Dále jde o určení, kdo má in concreto aktivní a pasivní legitimaci k dovolání. Prvou legitimaci má strana, která se svým věcným návrhem v odvolacím řízení, byť i jen částečně, podlehla (Hora, Odvolání, str. 14), anebo v jejíž neprospěch odvolací soud — na odvolání odpůrcovo — změnil prvý rozsudek (str. 51). Pasivní legitimace přísluší procesnímu odpůrci (str. 50). Z pojetí aktivní legitimace k dovolání (neuspokojenost strany odvolacím rozsudkem) plyne, že této nemá strana, již bylo přisouzeno více než žádala (jinak Hora, Odvolání, 14, 15), ani ten, kdo je odvolacím rozsudkem plně uspokojen, byť by tento rozsudek trpěl zmatečností (str. 52—53), Hora, Odv., str. 15).

K pasivní legitimaci B. podotýká, že opravný prostředek může směřovati jen proti procesnímu odpůrci, tedy proti straně hlavní, nikdy proti vedlejšímu intervenentovi, který nemá samostatné pasivní legitimace (str. 94, Hora, Odv., 17), nebo proti společníkovi, který tvoří tutéž stranu jako dovolatel (str. 55, Hora, Odv. 17).

Za dovolací důvody pokládáme skutečnosti, pro něž může býti podáno dovolání. Je to pojem užší, resp. jiný, než pojem skutečnosti, pro něž odvolací rozsudek musí býti zrušen (viz zejména res judicata a litispendece). Dovolací důvody jsou vesměs určité vady odvolacího rozsudku nebo odvolacího řízení, vypočtené u nás taxativně v § 503 c. ř. s., a můžeme je tříditi na vady skutkového zjištění (§ 503 č. 2 a 3), právního posouzení (č. 4) a na nezařaditelnou skupinu zmatečností (č. 1), resp. na vady práva procesního (č. 1—2) a práva hmotného (č. 3—4).

Dovolacím důvodem je zmatečnost jak dovolacího rozsudku, tak odvolacího řízení (Hora III., str. 142), neboť zmatečnost odvolacího řízení znamená současně vždy zmatečnost rozsudku na něm založeného (str. 57). I zmatečnost v I. stolici sblhla a dosud nepozorovaná působí zmatečnost řízení a rozsudku odvolacího, pokud se tento rozsudek zakládá na zmatečném řízení neb zmatečném rozsudku prvního soudu (str. 58, Hora, III. 142). Tak B. správně vykládá text § 503 č. 1 c. ř. s., kde se mluví jen o zmatečnosti odvolacího rozsudku.

Když zmatečnost podle § 477 č. 6 (nepřípustnost pořadu práva) záleží v tom, že bylo rozhodnuto o věci patřící do řízení nesporného, neplatí podle doslovu zákona na tento případ 42 odst. 3 j. n. (nepřípustnost vysloviti zmatečnost, překáží-li jí závazné dosud rozhodnutí téhož nebo jiného soudu o důvodu zmatečnosti). § 42 odst. 3 j. n. lze tu užiti jen per a n a l o g i a m (str. 59).

Zmatečnost ve smyslu §§ 503 č. 1 a 477 c. ř. s. nejsou litispendence, res judicata a nedostatek zvláštního zmocnění k vedení rozepře. Nejsou dovolacími důvody, ale, byl-li rozsudek odvolacího soudu napaden dovoláním formálně přípustným, musí dovolací soud z úřední moci k nim přihlížeti a vyvoditi z nich důsledky (str. 60 a 61, Hora III., 142).

Při rozboru dovolacího důvodu § 503 č. 2 c. ř. s. B. dovozuje, že i u toho důvodu, tak jako u odvolacího důvodu podle § 496 č. 2, požaduje zákon příčinnou souvislost mezi vadou řízení a jeho výsledkem (Hora III., str. 142), to v tom smyslu, že nesprávný obsah rozsudku musí se jeviti jako následek oné vady (srovn. slova „vada . . . způsobilá . . .“ v § 503 č. 2 a slova „vady, které zabránily“ v § 496 č. 2). Rozdíl mezi vadami „způsobilými

zameziti“ úplné vysvětlení rozepře a vadami, které tomuto vysvětlení „zabránily“, mizí, neboť předpokládáme, že jen ty vady k tomuto výsledku byly způsobivé, které jej skutečně způsobily (str. 62).

Dovolací důvod § 503 č. 3 je dán tehdy, jde-li o t. zv. kausální odpor se spisy: Mezi zjištěným skutkovým podkladem odporujícím procesním spisům a rozsudečným výrokem musí býti taková souvislost, že onen jest důvodem nesprávného rozhodnutí (str. 65). Mylně zjištěné a spisům odporující skutečnosti (nesprávná konkrétní skutková podstata) byly soudcem subsumovány pod abstraktní skutkovou podstatu a tak došlo k nesprávnému rozhodnutí. Při tom je nerozhodno, zda nesprávné skutkové zjištění bylo vyvoláno tím, že odvolací soud hleděl k něčemu, co ve spisech není, nebo naopak, že opominul přihlídnouti k tomu, co v těchto spisech je. V zákoně není podkladu pro rozlišování těchto dvou případů, ba naopak slova zákona: „je v odporu“ na ně oba stejně dobře dopadají. Zde B. správně kritizuje opačný názor Ottův a Horův, kteří, odvolávající se na Kleina, vidí v opominutí relevantní skutečnosti ve spisech obsažené dovolací důvod § 503 č. 4, Zapomínají, že toto opominutí je vadou ve skutkovém zjištění a nikoliv v normativním hodnocení (právním posouzení).

Pokud jde o vadné volné ocenění důkazů, je toto odvolacím důvodem č. 3 jen tenkrát, přihlížel-li při něm odvolací soud zjevně ke skutečnosti, která spisům odporuje, nebo nepřihlížel-li ke skutečnosti, která ve spisech je obsažena, to vše za předpokladu, že vadný skutkový předpoklad měl vliv na obsah rozsudku (str. 70—71, Hora, III., str. 143).

Jednal-li soud proti § 405, jde o dovolací důvod § 503 č. 4. Schází vysvětlení, zda a jakým důvodem dovolání je porušení zákazu novot. K tomu viz pozn. na str. 270 a Neumann, Komm. 1915, str. 1495 a 1498, jež je řadí pod § 503 č. 3.

Nesprávné právní posouzení B. definuje jako omyl při aplikaci právní normy na konkrétní skutkovou podstatu (str. 71). Soud skutkové výsledky procesního řízení nesprávně hodnotí, buď proto, poněvadž používá nehodícího se právního předpisu, nebo proto, poněvadž právní předpis nesprávně si vyložil (Hora, III. 144). Nesprávnou aplikací právních předpisů je též Horův (III, 144) případ, kdy soud „ze skutečností najisto postavených vyvodil nesprávné závěry“ (str. 72). Pod § 503 č. 4 patří též nesprávné právnícké posouzení předběžných otázek rázu věcného, na př. otázky důkazního břemene, nikoliv však nesprávnost při právníckém posouzení předběžné otázky procesní, pokud se netýká předmětu rozepře (str. 74). Mylně je omezovat dosah § 503 č. 4 na posuzování věci pouze s hlediska práva hmotného (viz žaloba o zmatečnost a obnovu). Zde B. upozorňuje na nepřesnost rozlišování práva hmotného a procesního, resp. na nepřesnost další distinkce hmotného a formálního práva procesního, ale blíže ji nerozvádí (str. 75). Pojmem „věci“ v § 503 č. 4 použitým rozumí skutkový základ, na němž byl nesprávný rozsudek vybudován. Blíže však tento pojem nevysvětluje.

V kapitole „Jak se lze dovolání vzdáti“ B. řeší mezi jiným starou spornou otázku, jaký právní význam má zřeknutí opravného prostředku před prohlášením nebo doručením rozsudku. Má za to, že takové zřeknutí je podle našeho (a contr. slovenského) práva přípustné a že jest je posuzovati podle obecných zásad práva občanského (žádá se smlouva s odpůrcem) (str. 95 a n. Hora, Odv. str. 21—26).

Ustoupiti od dovolání může dovolatel až do té doby, než se rozhodnutí soudu odevzdá kanceláři k písemnému vyhotovení, resp. koná-li se výjimeč-

ně ústní jednání, až do konce tohoto (str. 103), a to nejhodněji podáním k soudu dovolacímu (str. 105). Ustoupení od dovolání vylučuje nové dovolání, i když lhůta dovolací dosud neuplynula (Hora III. str. 111). K právní moci a vykonatelnosti napadeného odvolacího rozsudku je hleděti tak, jako by dovolání vůbec nebylo podáno (lhůtu ke splnění dlužno počítati již od dne tohoto rozsudku, str. 107, Hora, III. 111).

Ve výkladech o dovolacím spise B. řeší spornou otázku, lze-li v dovolací lhůtě podat více dovolacích spisů (str. 112). Odvolává se na striktní (?) znění §§ 505 a 465 a z toho souhlasně s Kleinem, Neumannem a judikaturou (Vážný č. 2463, 4015) vyvozuje, že každé straně přísluší v dovolacím (resp. odvolacím) řízení toliko jedno podání (opačně Hora, III. str. 32). Pokud jde o dovolací lhůtu, má za to, že dovolání lze podat i před jejím počátkem, t. j. před doručením odvolacího rozsudku, ovšem až po jeho prohlášení (str. 114, Hora, III. str. 27). Nedostatky dovolacího spisu běžně se rozlišují na formální a obsahové. Toto dělení nemůže se však opířti o zákonnou definici, takže v praxi je ponecháno soudu na uvážení, které vady podání chce považovati za formální a které za materiální. Bulín pokládá za formální nedostatky všechny vady dovolacího spisu, které záleží v opominutí nebo porušení jednak obecných náležitostí podání (§§ 75, 77, 80 a 81), jednak náležitostí předepsaných v § 506 č. 1 a 4. Jen na tyto je použití ustanovení o nápravě formálních vad podání (§§ 84, 85). Porušení předpisů jazykového práva je sice vadou formální, ale má za následek odmítnutí dovolání, při čemž soud nesmí postupovat podle §§ 84 a 85 (str. 118, Hora III. str. 28 a 36).

Nedostatek logické souvislosti mezi dovolacím důvodem a dovolacím návrhem vede k zamítnutí dovolání, byť byl dovolací důvod o sobě po právu; soud je vázán návrhem a tomu nelze vyhověti. Dovolací návrh je však vykládati liberálně, podle smyslu a nikoliv podle slov (str. 124, Hora, Odv. str. 40).

Na Slovensku má dovolatel též možnost, aby se ve své dovolací odpovědi k dovolání připojil, t. j. aby stejně jako dovolatel žádal o změnu či zrušení napadeného rozsudku. Přípustnost tohoto připojovacího návrhu je však omezena jak po stránce objektivní (ve sporech do Kč 2000.— je připojení vyloučeno), tak subjektivní (připojití se může jen odpůrce odvolacím rozsudkem plně neuspokojený). Nevadí však, že se odpůrce dovolání zřekl a že tudíž nemá legitimace k samostatnému dovolání. Koncentrační zásada je mírněji provedena než u nás, neboť odpůrce dovolatelův může doplnit přednesy, obsažené v dovolací odpovědi, novými skutečnostmi a průvody ještě při ústním jednání, osvědčí-li, že jich bez svého zavinění nemohl učinit v dovolací odpovědi. Osnova institucí připojeného dovolání nepřijala.

V kapitole o účincích dovolání Bulín dovozuje, že dovolacích návrhů nelze dodatečně rozšiřovati, to ani ve lhůtě dovolací (str. 146), a vylučuje slovenskou úpravu, podle níž dovolání včas podané staví až do vyhlášení odvolacího rozsudku právní moc celého odvolacího rozsudku, i když je napadena jen jeho část (Hora III., str. 33), a která připouští t. zv. předběžnou vykonatelnost rozsudku. Osnova žádnou z těchto slovenských zvláštností nepřijala. Při výkladech o dovolacím soudě Bulín jedná o kompetenčních sporech mezi oběma druhy dovolacích soudů, které mohou na Slovensku ve třetí stolici rozhodovati, totiž mezi soudy vrchními a soudem nejvyšším (Hora III., str. 154). Řízení o dovolání rozděluje se na tři části; na řízení před soudem procesním, odvolacím a dovolacím. Procesnímu soudu I. stol. přísluší zkoumati dovolací spis jak co do včasnosti jeho podání, tak co do přípustnosti (na rozdíl od řízení odvolacího, str. 163). Opožděnou dovolací od-

pověď má odmítnouti již procesní soud I. stol. (nesprávná je odpověď min. práv k § 468 c. ř. s., jak upozornil již Ott, viz též Hora, III., str. 38). Procesní soud předkládá spisy soudu odvolacímu, nečekaje na výkaz o doručení dovolací odpovědi dovolatelí, poněvadž tento výkaz netřeba předkládati (str. 170 a odpověď min. práv k § 469). Odvolací soud má ihned na to spisy předložit soudu dovolacímu. Pouze výjimečně toto předložení odloží, byla-li navržena oprava důvodů odvolacího rozsudku (viz § 508 odst. 2 v protikladu k § 485, odst. 2, platícím pro řízení odvolací) (str. 172).

Dovolací soud přezkoumává rozsudek odvolací podle § 504 v mezích návrhů v dovolacím řízení učiněných. Poněvadž v pochybnostech třeba čerpati vysvětlení a bližší určení dovolacího návrhu z dovolacích důvodů, jichž logickým závěrem má být právě dovolací návrh, vzniká otázka, zda je dovolací soud vázán též dovolacími důvody a v jakém směru. Bulín tuto otázku řeší kladně (str. 177) a blíže vysvětluje, co znamená rozhodovati na podkladě dovolacích důvodů. Neumann uvádí, že dovolací soud může rozhodovati též uvnitř dovolacího návrhu podle právního a skutkového podkladu. To je myslitelné při návrhu na změnu odvolacího rozsudku při dovolacím důvodu nesprávného právního posouzení věci, když dovolací soud zjistí, že věc byla skutečně posouzena s hlediska právního nesprávně a že nižší soud byl by musil — při správném právním posouzení — spor rozhodnouti jinak, avšak nikoliv tak, jak nyní navrhuje dovolatel. Neumann má za to, že v tomto případě nemá soud dovolání zamítnouti, nýbrž rozhodnouti tak, jak je třeba při správném posouzení právním. To je rozhodnutí uvnitř dovolacího návrhu. Bulín s Neumannem nesouhlasí, neboť dovolací soud je vázán dovolacím návrhem. Připouští jediné, že soud smí vyhovět dovolacímu návrhu, objektivně odůvodněnému, ale nesprávně (právně) založenému (str. 180, příklad: dovolatel vytýká nesprávné právní posouzení, ale je opírá o nepatřičný předpis zákona; dovolací soud použije správného předpisu zákona, s jehož hlediska odvolací rozsudek trpí nesprávným právním posouzením, a návrhu dovolacímu vyhovějí).

Bulín dále rozvádí thesi o vázanosti soudu dovolacím návrhem takto:

Dovolací soud je tímto návrhem vázán bezvýjimečně ve směru kvantitativním. Co není dovoláním napadeno, stává se pravoplatným a může být zrušeno jen mimořádnými opravnými prostředky (§§ 529, 530), resp. podle § 42 j. n.

Pokud jde o kvalitativní vázanost (otázku, jak se má díti přezkoumání), nesmí dovolací soud zásadně rozhodnouti jinak, než jak je navrhováno. Výjimku však činí zmatky § 477, litispendence, res judicata a nedostatek procesních předpokladů, při nichž všech dovolací soud má zrušiti rozsudek, byť by snad byla navrhována toliko změna. Další výjimku znamená případ, kdy dovolatel uplatňuje nesprávné právní posouzení a navrhuje změnu rozsudku, ale dovolací soud přes oprávněnost dovolacího důvodu nemůže návrhu ihned vyhovět, protože skutkový děj nebyl odvolacím soudem v důsledku jeho odchylného právního názoru zjištěn. Zde musí soud napadený rozsudek zrušiti (ač byla navržena změna) a věc odkázati nižší stoli. Hora (Odv. str. 40) o těchto případech praví, že zrušení rozsudku je ve službách navržené změny a je proto v návrhu na změnu obsaženo (str. 185).

Jinak Bulín výjimke nepřipouští.

Pokud jde o vázanost důvody dovolacími, nemůže dovolací soud přezkoumávati napadený rozsudek z jiného než uplatňovaného zákonného důvodu dovolacího s výjimkou zmatečnosti, litis pendens a rei judicatae. Dále má

dovolací soud přezkoumati význam změnitelných usnesení pro obsah napadeného rozsudku, vydaných v řízení rozsudku předcházejícím, třebaš jich dovolatel výslovně nenapadl (str. 186, Hora, Odv. str. 64 a 65).

Bulín v dalším probírá meze přezkoumání skutkového stavu a zásadu nepřipustnosti novot s výjimkami (manželské řízení). Zmínuje se o t. zv. procesních disposičních úkonech, které pro dovolací řízení připouští (str. 194, Hora, Odv. str. 72).

V kapitole o formách dovolacího řízení Bulín vytýká jeho základní rozdíly od řízení odvolacího, zmiňuje se o provádění důkazů a přerušení řízení a řeší negativně, stejně jako Hora (Odv., str. 96), otázku po připustnosti výslovně ujednaného klidu dovolacího řízení. V tomto vidí jednak porušení směrnice § 491, jednak rozpor se základním principem opravného řízení, který záleží v tom, že napadený rozsudek má být v zákonném rozsahu bez průtahu prozkoumán, a konečně upozorňuje na nesrovnalost, která by nastala mezi případy smluveného klidu před podáním opravného prostředku (ten nemá účinku na běh konečných lhůt) a případy, kdy klid byl smluven těsně po podání dovolání (str. 207).

Při výkladu o ústním jednání před soudem dovolacím Bulín probírá zásadu zákazu změny žaloby a vylučuje, jak mohou být dovolací důvody a návrhy při ústním jednání za souhlasu odpůrcova změněny, rozšířeny nebo jinými nahrazeny (str. 214, stejně Hora, jinak Neumann). To se může státi jedině v těch částech rozsudku, které jsou v dovolacím spise napadeny. Pokud jde o změnu nebo doplnění skutkových přednesů a průvodních prostředků, uvedených v dovolacích spisech k doličení neb vyvrácení důvodů § 503 č. 1 a 2, platí zde § 506 č. 3 a § 507, odst. 3., podle nichž nelze k později uvedeným skutečnostem a důkazům přihlížeti. Proto dovolatel bude moci při ústním přeličení provésti s úspěchem jen takové změny a doplňky dovolacích návrhů a důvodů, k jejichž doličení a podepření stačí skutečnosti a důkazy, uvedené v dovolacím spise (str. 216, odp. min. práv. čís. 3 k § 483).

Forma řízení před dovolacím soudem podle práva slovenského je pravidlem ústní. Četné výjimky stanoví však § 530, odst. 4 a § 545 ve znění zák. č. 164/24, takže dnes pouhá nečinnost obou stran stačí k tomu, aby o dovolání bylo rozhodnuto bez ústního jednání. Slovenské právo v případech, kdy se koná ústní dovolací jednání, připouští průvodní řízení před soudem dovolacím, jež může provésti nejen soudce dožádaný, nýbrž i vyslaný. Ze zásady kvantitativní vázanosti, u nás absolutně platící, připouští slovenské právo výjimky (§ 505 čís. 1—3, totiž když v řízení před odvolacím soudem některá strana neměla procesní způsobilosti nebo zákonného zastoupení, když za ní jednala třetí osoba bez zmocnění, anebo když některá strana vědomě dala předvolati odpůrce jako na neznámém místě bydlícího, zamlčevší jeho pobyt, nebo známé dědice odpůrcovy dala předvolati jako neznámé), takže soud dovolací musí tu ze zjištěných nedostatků vyvoditi důsledky bez zřetele na rozsah dovolacích, resp. připojených návrhů, i v části nenapadené těmito návrhy (str. 231). Dovolacími důvody je slovenský dovolací soud zásadní vázán až na výjimky, obdobné našim zmatečností podle § 477 civ. ř. s. (str. 233). V této souvislosti Bulín řeší rozpor § 542, odst. 2 a § 540, a to ve prospěch předpisu posledního, jenž je jasnější, určitější a časově pozdější (str. 236). Při otázce, pokud lze podle práva slovenského napadati skutkový stav, Bulín podrobně zabývá se zmocněním dovolacího soudu k přehodnocení výsledků průvodního řízení (§ 534, odst. 3).

Bulín podává přehled a rozbor jednotlivých typů rozhodnutí dovolacího soudu, pokud jde o různý jejich obsah, vytýká, kdy dovolacímu soudu při-

sluší dovolání odmítnouti (str. 252) a kdy zamítnouti a pak podrobně rozebírá případy, v nichž se dovolání vyhovuje a napadený rozsudek odvolacího soudu, po př. i rozsudek první stolice ruší nebo mění. § 510, odst. 2 vykládá v tom směru, že věc je vrátiti soudu I. stolice jen tenkrát, trpí-li už řízení v této stolici zmatečností podle § 477 č. 1, 2, 4, 7, 8, 9, kdežto při zmatečnostech § 477 č. 3, 5, 6, má dovolací soud žalobu vždy přímo odmítnouti (str. 261, odp. min. práv k § 478 č. 2). Vrácení věci přímo první stolici je důsledek zásady procesní ekonomie (str. 262). Překážky litispendence nebo rei judicatae mají za následek zrušení celého dosavadního řízení a odmítnutí žaloby. Zde Bulín naráží na případ, kdy překážka právní moci vznikne teprve během určité rozepře, aniž tu byla při zahájení sporu ve formě litispendence. I takový případ vede k zrušení celého dosavadního řízení a k odmítnutí žaloby (str. 265). Z případů, kdy dovolací soud změnil rozsudek odvolacího soudu, sám rozhoduje o věci, jest vytknutí § 510, odst. 1. Podle tohoto předpisu má dovolací soud ve všech případech zmatečností odvolacího rozsudku (vyjma zmatečností § 477 č. 4 a 5), pokud se mohou v odvolacím řízení vyskytnouti, zmatečné rozhodnutí druhé stolice nahradití rozhodnutím vlastním. Tak dochází k vyloučení jedné stolice z instančního postupu, protože odvolací řízení jako zmatečné nelze do počtu stolic počítati. Teoreticky správnější bylo by vrátiti spor odvolacímu soudu. § 510 dává však z důvodů procesní ekonomie přednost věcnému rozhodnutí dovolacího soudu všude tam, kde skutkový materiál, zjištěný v nižších stolicích, toto rozhodnutí umožňuje. Proto i při zmatečnostech § 477 č. 4 a 5 jest rozhodnouti ve věci, pokud pro vyřízení věci není třeba nového jednání před odvolacím soudem. Naproti tomu v případech, kdy zmatečnost zasahuje již řízení v I. stolici, musí vždy věc býti vrácena této stolici, neboť formální správnost i obsahová úplnost řízení I. stolice je nezbytným předpokladem věcného rozhodnutí (str. 268).

Bulín pojednává o jednotlivých zmatečnostech, jež se mohou vyskytnouti v odvolacím řízení, zmiňuje se též o zmatečnosti pro nepřipustnost pořadu práva (§ 477 č. 6). Práví o ní, že nemůže nastati teprve v odvolacím řízení, protože z pojmu pořadu práva podává se logicky, že je tento pořad buď přípustný nebo nepřipustný pro celé řízení (str. 269). Zde by zasluhoval zmínky případ dodatečné změny legislativy a § 29 in f. j. n.

V kapitole o formách rozhodnutí dovolacího soudu řeší Bulín spornou otázku, zda hledíc k textu § 511 má se státi vyřízení revise rozsudkem i tehdy, zruší-li dovolací soud napadený rozsudek, aniž sám rozhoduje in merito (Hora III., str. 153). Práví, že z § 511 nelze souditi na nějakou zvláštní „soustavu“ dovolacího řízení, odchýlnou, pokud jde o formu (rozsudek — usnesení), od stěžejních zásad civ. řádu (str. 286).

Pojednává o rozhodnutí dovolacího soudu na Slovensku, Bulín vytýká případy, kdy musí dovolací soud zrušiti odvolací rozsudek i v části nenapadené dovolacími nebo připojovacími návrhy (str. 289), upozorňuje, že slovenský dovolací soud nikdy nemůže zrušiti rozsudek I. stolice a vrátiti jí věc k novému jednání (Hora, III. str. 154), a rozebírá dvě skupiny zrušujících aktů, totiž rozvázání a zbavení účinnosti rozsudku. Toto rozlišení pokládá za teoreticky vadné a dává jemu dnes význam pouze systematický.

Následuje kapitola o činnosti nižších stolic po rozhodnutí dovolacího soudu, v níž Bulín zejména probírá zásadu vázanosti těchto stolic právním názorem dovolacího soudu. Tato zásada platí jen za předpokladu, že se po zrušení napadeného rozsudku skutkový podklad rozepře nezmění takovým způsobem, který vylučuje aplikaci právního hlediska nejvyššího soudu na novou skutkovou podstatu (str. 303, Neumann II., str. 1343). Vázanost

platí nejen pro soud, jemuž byla věc vrácena, nýbrž i pro stolice opravné. Novoty jsou přípustné jen v rámci důvodů, z nichž byla rozepře vrácena (str. 304 a n.).

Při dovolání ve sporech pracovních jest spornou otázka, může-li u nás dovolací soud zrušiti též rozsudek I. stolice v oněch případech, kdy rozsudek odvolacího soudu má býti zrušen pro kusost řízení a jest patrně třeba dovolání v I. stolici. aby věc se stala zralá k rozhodnutí. Bulín, hledíc k přípustnosti novot v řízení před odvolacím soudem (sc. ve věcech pracovních), pokládá to za neúčelné (str. 315, Vážný, Pracovní soudy, str. 60).

Při výkladu novely č. 251/1934 Bulín zabývá se podrobněji ustanovením o nepřípustnosti dovolání, „jde-li o výměr výživného ze zákona“ (str. 319), a výjimkami ve prospěch sporů pracovních.

V dodatku o revisi v právu německém probírá Bulín mimo jiné instituci t. zv. revise per saltum (dovolání proti konečným rozsudkům prvních stolice) (str. 326), vysvětluje, co je to t. zv. „revisibles Gesetz“ (str. 328), kausální porušení zákona (str. 330), absolutní důvody dovolací (str. 331), projednává instituci připojeného dovolání (str. 334), rozsah přezkoumání (str. 337), přípustnost novot (str. 340) a druhy dovolacího rozhodnutí (kasační a reformační, str. 343-5).

V dalším dodatku o kasační stížnosti v právu francouzském autor podává povšechnou charakteristiku tohoto mimořádného opravného prostředku, jehož účelem je zrušení civilních rozsudků, porušujících zákon (str. 347), vylučuje předmět zrušovací stížnosti (jsou to rozsudky poslední instance), legitimaci k jejímu vznesení (přísluší vedle strany též veřejnému zástupci), důvody kasace, materiální zásady kasačního řízení a jeho bližší postup.

4. Ů v a h y d e l e g e f e r e n d a.

V úvahách de lege ferenda Bulín přimlouvá se za další omezení přípustnosti dovolání. Budiž přijat princip tří skupin majetkových sporů, určitých hodnotou předmětu sporu, kombinovaný t. zv. principem difformity. V první skupině, analogické našim věcem nepatrným, ať rozhoduje zásadně jedna stolice a odvolání budiž připuštěno toliko pro určité zmatky, v druhé ať rozhodují zásadně odvolací soudy s konečnou platností a dovolání budiž možné jen tehdy, připustí-li je výjimečně soud odvolací, protože jde o věc zásadního významu; v třetí skupině bylo by pak lze stanoviti pro přípustnost dovolání hranici podle toho, zda jde o dovolání proti potvrzujícímu či měnícímu rozsudku odvolacího soudu (princip difformity). Autor se tedy přimlouvá za spojení soustavy našeho práva se soustavou práva německého.

Bulín zásadně schvaluje dovolací důvody našeho práva, v němž porušení hmotného práva opravňuje vždy k revisi, kdežto porušení procesních předpisů opravňuje k ní jen v míře omezené, a v němž jen výjimečně lze napadati správnost skutkového zjištění. Kriticky posuzuje dodatek naší osnovy k ustanovení o dovolacích důvodech (§ 508, odst. 2 osnovy), jež připouští, aby skutkové zjištění odvolacího soudu mohlo býti napadeno, je-li nesprávné v důsledku: a) nepoužití nebo mylného použití právních předpisů, b) rozporu se svými skutkovými předpoklady, c) rozporu se zásadami rozumného uvažování. Vytýká zejména nejasnost pojmů „skutkových předpokladů“ (str. 403) (tvrdí, že tu jde v podstatě o nesprávné, spisům odporující předpoklady skutkového zjištění) a „rozumného uvažování“ (jasnější je předpis slov. práva o „zřejmě nesprávném skutkovém závěru“, str. 405).

Bulín doporučuje decentralisaci soudnictví ve třetí stolici po vzoru práva slovenského, neboť tato decentralisace zachovává přirozený instanční postup mezi jednotlivými stupni hierarchie soudních orgánů, přispívá k zvý-

šení úrovně vrchních soudů a čelí přetížení nejvyššího soudu. Nejednotností judikatury se neobává, ba naopak očekává od decentralisace ušlechtilé zápolení v řešení jednotlivých otázek právních mezi soudy třetí instance.

Při řešení otázky, zda je zavést veřejné a ústní dovolací přelíčení či zachovati dnešní stav práva zemí historických, jež prakticky ústní dovolací jednání téměř vůbec vylučuje, dává Bulín přednost omezené přípustnosti ústního dovolacího přelíčení, jak ji celkem přijalo právo slovenské. Při otázce, zda třetí instance má mít výlučnou funkci kasační (Francie), či pravidelnou funkci reformační (ČSR., Německo), vyslovuje se Bulín pro náš systém, který lépe hovoří procesní ekonomii, a žádá, aby způsob věcného rozhodování byl rozšířen na všechny případy, kdy na základě skutkového materiálu, sneseného v řízení před nižšími stolicemi, lze dovolacímu soudu bez dalšího řízení rozhodnouti přímo ve věci. Konečně Bulín doporučuje instituci revise per saltum, to však za předpokladu, že přípustnost tohoto způsobu dovolání bude vázána na výslovný souhlas obou stran, omezena jen na ty případy, kdy jde výhradně o řešení otázek hmotného práva a zúžena principem revisní sumy.

5. Úvahy z obecné nauky právní:

Autor zabývá se ve své knize též povšechnou konstrukcí dovolání a opravných prostředků vůbec, tedy úvahami z obecné nauky právní.

V předmluvě poznamenává, že problém opravných prostředků v civilním řízení soudním pokládá za součást širší a obecnější otázky právní moci, pojaté jako otázky po změnitelnosti nebo nezměnitelnosti konkrétních právních norem. Svě výklady o dovolání vkládá do rámce pojetí právního řízení jako děje normotvorného. V civilním řízení soudním vidí zvláštní druh normotvorného procesu, lišící se od jiných druhů právního řízení jednak svým výsledkem (civilním rozsudkem), jednak způsobem, kterým toto řízení dochází k svému výsledku (obligatorností normotvorby, autoritativní aplikací práva). Rozdíl mezi řízením soudním a správním (jež se rovněž vyznačuje obligatorností normotvorby a autoritativní aplikací práva) spatřuje — s Merkle — v organizačních znacích soudů a správních úřadů. Prvé jsou relativně nezávislé, neboť nejsou vázány příkazy jiných, instančně nebo administrativně nadřízených soudů.

Instanční řízení je Bulínovi taková úprava normotvorného děje, při níž tento se prodlužuje za určitých podmínek o řízení před jinou, vyšší instancí. Tato úprava je příznačná pro ony druhy procesů, které záleží v autoritativní aplikaci práva, kde se tedy v rámci normotvorného řízení uplatňuje intelektuální činnost aplikujícího činitele, vyvozujícího závěr ze zjištěné konkrétní skutkové podstaty a obecné právní normy. Vyšší stolice má zde možnost opravit nesprávný úsudek nižší stolice, a to buď jen co do právního posouzení, nebo i co do skutkového zjištění, a podle výsledku opravného úsudku buď změnit nebo zrušit právní normu nižší stolice stanovenou. Ovšem pojmově je instanční postup možný v každém normotvorném řízení. Rozumnou však bude instanční organizace tvorby norem jenom tam, kde tvůrce delegované normy je obsahově vázán normou delegující.

Při instanční úpravě normotvorného děje vzniká otázka, kdy právní norma je „hotova“, zda již rozhodnutím první instance, či teprve právní mocí rozhodnutí. Podle Bulína (str. 12) obě konstrukce mají stejné oprávnění. V řízení před vyšší stolicí možno totiž vidět buď nové právní řízení, kterým se tvoří právní norma měnící nebo rušící normu nižší stolice, nebo možno spatřovati ve všech stolicích jednotný a jediný proces normotvorný, jehož výsledkem je stanovení nezměnitelné právní normy. Obě tyto konstrukce liší se diametrálně od stanoviska tradiční procesní nauky, která spatřuje v

opravném řízení toliko přezkoumávání rozhodnutí nižší stolice, a zapomíná, že jeho výsledkem je nová právní norma (str. 12—13).

Dovolání čili revise je opravný prostředek, kterým se strana nebo osoba jí v tomto směru na roveň postavená dožaduje zrušení nebo změny odvolacího rozsudku z důvodů v zákoně vytčených. Jako procesní úkon je skutkovou podstatou, která zakládá určité soudní povinnosti. Je t. zv. opravným prostředkem řádným, neboť míří proti rozhodnutí, jež dosud nenabylo právní moci. Ovšem je to bludný kruh, když řádné a mimořádné opravné prostředky rozlišujeme podle formální právní moci a tuto definujeme pomocí pojmu řádného opravného prostředku, totiž jako nezměnitelnost rozhodnutí tímto opravným prostředkem (str. 16). Ostatně náš právní řád zná jen opravné prostředky, kterými rozumí odvolání a rekurs, takže úsudkem z opaku plyne, že t. zv. mimořádné opravné prostředky vůbec nejsou opravnými prostředky ve smyslu civ. řízení soudního (str. 17).

Rozhodnutí dovolacího soudu Bulín označuje za konkrétní právní normu, kterou se jiná právní norma — rozsudek nižší stolice, po př. oba rozsudky nižších stolic — mění nebo ruší. Odchylné rozhodnutí dovolacího soudu v téže věci deroguje (mění, nahrazuje) dřívějšímu rozhodnutí soudu odvolacímu podle zásady „lex posterior derogat priori“. Právní normou je i takové rozhodnutí dovolacího soudu, jímž se rozhodnutí odvolacího soudu pouze ruší. To je norma nesamostatná, jejíž normativní význam objeví se teprve ve spojení s normou zrušenou. Zrušující norma ochudila dosavadní stav o normu zrušenou, tedy v tomto právním stavu přivedila změnu. Naproti tomu rozhodnutí dovolacího soudu, jímž se dovolání nevyhovuje, ať z formálních či meritorních důvodů, nemá samostatného normativního obsahu (až na výrok útratový). Nepřidává nic obsahově nového k napadenému rozhodnutí, nepřináší k dosavadnímu právnímu stavu žádný nový normativní obsah ani pozitivní (stanovení nových povinností), ani negativní (pouhé zrušení dosavadních povinností), nýbrž činí jen napadenou právní normu relativně stálejší, t. j. odolnější vůči možným změnám, modifikuje nikoliv její obsah, nýbrž její formální vlastnost: normativní stálost (str. 346).

Při posuzování povahy soudních rozhodnutí Bulín rozlišuje logickou stránku hotového aktu a psychologickou stránku jeho tvorby. Logicky jeví se rozsudek jako druhotná a konkrétní právní norma, která vznikla aplikací obecné normy na konkrétní skutkovou podstatu, zjištěnou orgánem k tomu povoláním v řízení právním řádem upraveném. Zmíněnou obecnou normou, jakož i normami — rovněž obecnými — upravujícími způsob, jak má soud zjišťovati konkrétní skutkovou podstatu rozhodnou s hlediska oné vyšší a obecné normy, jest orgán „nalézající právo“ více méně determinován. In concreto jest obsah jeho rozhodnutí určen dále přednesy stran a jejich věcnými návrhy. Soudce může vydati jen takovou konkrétní normu, která je materiálně obsažena v návrzích stran, při čemž nesmí přisouditi ani více ani něco jiného, než je navrhováno (str. 379).

S hlediska psychologického, t. j. se stanoviska orgánu, který „nalézá právo“, je soudní rozhodnutí na tolik akt volní, pokud delegující norma poskytne tomuto orgánu více možností pro stanovení konkrétních povinností, nebo pokud svým nejasným nebo víceznačným obsahem připouští několik různých výkladů (str. 379—80). Zásadně lze přezkoumávati toliko v s l e d k y a intelektuální činnosti soudcovy, jak se podávají z procesních spisů. Volní činnost přezkoumávati nelze. Poněvadž však rozsah delegace k volnému určení obsahu normy (t. zv. volné uvážení) musí býti pojmově vymezen, lze alespoň přezkoumati, zda delegát nevybočil z rámce příslušné delegace (str. 382). Z těchto úvah plyne i zde možnost opravného řízení.

B. Posudek spisu:

Obsah Bulínova spisu podal jsem podle schématu:

1. Dispozice spisu; 2. Dogmatická část; 3. Úvahy de lege ferenda; 4. Úvahy z obecné nauky právní. Podle téhož schématu přikročuji ke kritice jeho díla.

V dispoziční části spisu autor celkem se přidržuje tradičních systémů předpisů o rádných opravných prostředcích. Autor jedná (obdobně jako na př. Hora, Čsl. civ. právo procesní, díl III.) o předmětu, podmínkách, formě a účincích dovolání, pak o dovolacím řízení, o rozhodnutí dovolacího soudu, o činnosti nižších stolic po rozhodnutí dovolacího soudu a o dovolání ve sporech pracovních.

Vhodné je, že autor přihlíží k předpisům osnovy. Výklady o dovolání podle práva německého a o kasační stížnosti podle práva francouzského obhacují sice obsahově Bulínovu práci, ale nemají a nemohou mít význam pro zpracování vlastního Bulínova tematu (dovolání podle práva čsl.). Autor mohl jich použití jen v kapitolách de lege ferenda a poněkud v úvahami teoretických.

Kniha je opatřena zevrubným věcným rejstříkem a rejstříkem právních předpisů, jež usnadňují její používání. Má též přehled literatury a použitých sbírek judikatury. Přehled literatury je vskutku obsáhlý (asi 120 autorů), avšak překvapuje, jak této literatury poměrně málo bylo použito v textu. Autor dovolává se, pokud jde o právo československé, namnoze jedině práci Horových, Ottových, komentáře Neumannova a sem tam jiných autorů (Kleina, Fürstla, Wachtla, Gerlicha, Pollaka, Rintelena, Hortena, Petscheka, Schrutky, Truttera, Vážného, Říhy), pokud jde o právo německé, práci Rosenbergových a Schmidtových, a ve výkladu o právu francouzském práci Cuhe-ových, Morelových a Glasson-Tissier-a. Úvahy z obecné nauky právní jsou bez odkazů literárních (až na sporý odkaz na Merkla a Weyra, str. 9, 244), což mohu si vysvětlit jedině tím, že autor v nich podává výtěžky učení normativní školy, dnes již přivržencům této školy zcela běžné (resp. autorem za běžné pokládáné). Naproti tomu je nutno uznati, že autor pilně si všimá judikatury, materialii zákona a praxe soudů.

Díky Bulínova spisu je jasná, avšak někdy až příliš rozvláčná (občas se též opakuje). Kniha se jemu rozrostla na 450 stran, to ovšem nejen poměrnou rozvláčností, nýbrž též zařazením úvah o právu německém, francouzském a partie de lege ferenda (cca 120 stran).

Dogmatická část je vskutku důkladná. Autor v ní svědomitě vyložil zákon, prostudoval judikaturu a dovedl též na některých místech obhájití odchylky svého výkladu od učení svých předchůdců (Otta, Hory a Neumann). Shora jsem některé z těchto odchylek demonstroval.

Naproti tomu Bulín často uniká dogmatickým otázkám, jež souvisí úžeji s povšechnými právními problémy. Tak na př. hned na počátku své práce na str. 23 naráží Bulín na otázku, co je „předmět rozepře“ a jak je tento individualisován. Odpovídá stručně a bez dalšího vysvětlení — podle judikatury —, že „zásadně platí za samostatný předmět sporu každý samostatný nárok, t. j. každý nárok, opírající se o samostatný skutkový a právní základ“. Zde bych očekával od stoupence normativní školy samostatnější a hlubší vystižení dotčeného pojmu. Nebo na str. 75 Bulín se táže, zda při dovolacím důvodu § 503, č. 4 c. ř. s. může jíti jen o posuzování věci s hlediska norem práva hmotného nebo též s hlediska práva formálního, a odpovídá citací Hory, aniž by šel hlouběji do problému. Na str. 86 Bulín vhod-

ně upozorňuje na zajímavý případ ze slovenského práva, jež dovolacímu soudu ukládá povinnost hledět k vadám § 505, č. 1—3 s. por. i tenkrát, týkají-li se oné části rozsudku, která nebyla vůbec napadena (§ 541, odst. 2 s. por.). Zde bych čekal, že autor z tohoto místa vytěží ilustraci k relativnosti pojmu materiální právní moci jako nezměnitelnosti rozhodnutí. U nás je pravoplatné rozhodnutí materiálně nezměnitelné s výjimkou případů použití mimořádných opravných prostředků a § 42 II. j. n. Na Slovensku, jak uvedeno, nalézáme další zajímavou výjimku v § 541, odst. 2. Na str. 181 a n. Bulín polemizuje s Neumannem, který má za to, že pro t. zv. privilegované obrany jest zrušiti celé řízení bez ohledu na to, byl-li napaden celý rozsudek nebo jen jeho část. Zde Bulín, obdobně jako Hora (Odvolání str. 63), hájí opak a velmi šťastně — což konstatuji v protikladu k str. 86 — využívá normativního pojetí právní moci jako relativní nezměnitelnosti rozsudku. Na str. 207 B. řeší spornou otázku, zda v dovolacím řízení je přípustný ujednaný a oznámený klid řízení. Je pro řešení záporné, odvolává se na mínění Horovo (Odvolání, str. 96) a judikatury (Vážný č. 4852), a své stanovisko odůvodňuje směrnicí § 491 a tendencí zákona. Zde B. nevyvrací důsledky plynoucí z §§ 513 a 463 (není-li odchylek, platí předpisy o řízení před I. stol.) a bez rozpaků přijímá za interpretační pomůcku „směrnici“ a „tendenci“ zákona. Na str. 212 zmiňuje se Bulín o změně žaloby, která je v opravném řízení zakázána. Parafrasuje § 235 c. ř. s. a mluví o žalobním důvodu, ale tento teoreticky tak zajímavý pojem nevysvětluje, ba ani neodkazuje na žádnou literaturu.

Z Bulínových úvah de lege ferenda je výstižná kritika § 508, odst. 2 osnovy, jež rozšiřuje přípustnost napadati dovoláním nesprávné skutkové zjištění. Osnova připouští — mimo jiné —, aby skutkové zjištění odvolacího soudu bylo napadeno, je-li v rozporu se svými skutkovými předpoklady, neb přiči-li se skutkové závěry tohoto zjištění zásadám rozumného uvažování. Bulín právem vytýká nejasnost ustanovení a zejména neurčitost pojmu „rozumného uvažování“ (str. 405). Jinak Bulínovy návrhy de lege ferenda vhodně hledají cestu k ulehčení přetížení nejvyššího soudu (úprava přípustnosti dovolání, decentralisace dovolacího soudnictví), k zvýšení významu, autority a odpovědnosti odvolacích soudů, k zesílení důvěry obecnstva k nejvyššímu soudu (ústní odvolací přelíčení) a k procesní ekonomii (revise per saltum, omezení přípustnosti dovolání). Ovšem návrhy de lege ferenda jsou vždy relativní. Jejich odůvodněnost je závislá na řadě zájmů, jichž vzájemný poměr jen těžko můžeme odvažovati. S tohoto hlediska mám na př. pochybnosti, zda by se doporučovala decentralisace dovolacího soudnictví, když jednotná judikatura je nadmíru cenná hodnota pro právní život ve státě. Dále mám za to, že ústní dovolací přelíčení je pro technické překážky těžko proveditelné. B. to ostatně více méně uznává (str. 413).

V úvahách z obecné nauky právní Bulín hlásí se již v předmluvě k ryzi nauce právní (t. zv. normativní škole) a též v textu spisu zapojuje své dogmatické výklady do rámce základních normativních pouček. Nemohu však říci, že jeho teoretické úvahy výtěžky normativní školy podstatně obohacují. Bulín se namnoze spokojuje rekapitulací toho, co normativní teoretikové o civilním sporném procesu napsali, při čemž ještě leckterou normativní konstrukci opomíjí, ač by dobře zapadla do jeho výkladů (na př. konstrukci předmětu procesu, věci, žalobního důvodu, práva formálního a materiálního), a k tomu celkem volně přiřazuje dogmatické výklady, jež jsou mnohdy nesený duchem tradiční (nenormativní) právní vědy. Takto z jeho knihy odnášíme si dojem, že normativní teorie dosud podstatně nepřispěla

k dokonalejšímu pojetí civilně procesní látky a k řešení jejich jednotlivých problémů. Pak ovšem její kritici (na př. prof. Hora) přes ni přecházejí k dennímu pořádku a vidí v ní jen jakési ozdobení dogmatických výkladů. Ovšem na druhé straně jsem povinen spravedlivě uznati, že je nadmíru obtížné i pro starší normativní teoretiky oprostí se při zpracování tak široké látky, jakou je dovolání, od tradičních výkladů, překonstruovati obvyklý systém a v každém směru proniknouti osobitým pojetím normologickým do speciálních právních problémů. To se celkem dosud podařilo jen mistrům normativní školy na př. Kelsenovi, Weyrovi a Sedláčkovi. Tento fakt nás nutí k tomu, abychom buď zatím spokojovali se s povlnným normativním adaptováním dosavadních systémů práva nebo se omezovali na mnografická zpracování jednotlivých právních problémů.

K tomu v podrobnostech dodávám:

Bulín převzal z Kelsena, Weyra a Merkla pojetí právního řízení jako procesu normotvorného a pojetí civil. řízení soud. jako normotvorby organ. (povinné), vykonávané relativně nezávislými orgány. Ponechává však zcela stranou normotvorbu neorgan. pokud se tato projevuje v kreaci smluvních i mimosmluvních konkrétních norem, jež je eminentně důležitá pro vysvětlení civilního sporného soudnictví. Sporné civilní soudnictví je totiž tvoření konkrétních právních norem podle daného předprocesního právního stavu, jinými slovy, soudce je při výkonu své funkce vázán oněmi smluvními a mimosmluvními konkrétními právními normami, jež sice přezkoumává, ale jimiž, nalezne-li na jejich právní existenci, je povinen při stanovení obsahu svého rozhodnutí se řídit (srov. W e y r, Studie k pojmu exekuce, Roč. VIII, str. 17, pozn. č. 3, S e d l á č e k, Obč. pr., str. 243 a můj Žalobní důvod). To ovšem neznamená, což zde k uvarování nepochopení jinak nadbytečně podotýkám, že soudcova činnost je deklaratorní. Vždyť je zajisté rozdíl mezi deklarováním právního stavu a mezi tvořením nové normy podle nalezeného právního stavu. Též nezapomínejme, že soud, „nalézáje“ právo, často se od daného právního stavu odchyľuje, a to v důsledku vadného skutkového zjištění, nesprávného právního posouzení, nebo dispozičních úkonů stran. To vše je známé, ale v podstatě nic to nemění na thesi, že soudce daný právní stav přezkoumává a podle něho vydává své rozhodnutí.

Uvědomíme-li si právě dotčený obraz civilního sporného soudnictví, přiblížíme se též k jasnějšímu pojetí t. zv. řízení opravného. Toto je rovněž tvoření normy, a to podle přezkoumávané normy nižšího soudu. Jeho různé typy jsou zpravidla dány rozsahem řečeného přezkoumávání.

K tomu blíže uvádím:

Konkrétní právní norma, jak vyjde z dílny prvního soudce, je předmět opravného řízení. Opravná instance je povolána, aby ji předepsaným způsobem přezkoumala, tu v užších, tu v širších mezích (na př. u t. zv. plného odvolání), a vydala n o v o u právní normu — proto i činnost opravné instance je konstitutivní —, která prvou normu, hledíc k výsledku přezkoumání, mění, ruší nebo potvrzuje (o normovém charakteru nálezu opravné stolice viz níže).

Činnost opravných instancí je tedy, tak jako činnost soudu první stolice, tvoření konkrétních právních norem. Tato tvořivá činnost je po obsahové stránce vázána — což zní na první poslech paradoxně — normou nižšího soudu, jež je předmětem opravného řízení. Opravná stolice má totiž za povinnost kontrolovati vznik normy nižší stolice, a nalezne-li ji v pořádku, podle ní se při vydání své normy řídit.

Kdo pozoruje tento obsah činnosti opravných stolic s hlediska o b s a h o

v ě h o (jak známo, obsahové hledisko je lidskému duchu značně bližší než hledisko formální), je veden ke koncepci, jež důraz klade na přezkumnou činnost opravných instancí a zatlačuje činnost normotvornou. Přezkumná činnost normotvorného orgánu je totiž při civilním soudnictví zvláště nápadná a toto z veliké části vyčerpává. I Bulín do jisté míry obsahového hlediska podléhá. To na místě (str. 246), kde tvrdí, že zamítnutí opravného prostředku nepřidává nic obsahově nového (kromě výroku útratového) k napadenému rozhodnutí, nýbrž činí je jen relativně odolnější vůči možným změnám (o tom viz ještě níže).

Zdůrazněním obsahového hlediska docházíme k tradiční koncepci opravného řízení jako přezkoumávání rozhodnutí nižší stolice. Bulín se této konstrukci brání (viz na př. str. 12—13), ale v textu své práce ji neuniká (viz na př. str. 187, 195, 243 a j.). Na str. 12 o ní však praví, že se diametrálně liší od jeho pojetí instančního postupu jako děje normotvorného. Konstrukce opravného řízení jako přezkoumávání rozhodnutí nižší stolice je prý pochopitelná jen s hlediska aplikace práva, t. j. není proti ní logických námitek, vidíme-li v řízení před první stolicí činnost zásadně jen intelektuální (úsudkovou) a v řízení opravném přezkoumávání této úsudkové činnosti.

Mám za to, že Bulín zde ne zcela správně vyhotil rozpor obou koncepcí (sc. vládnoucí nauky a normativní teorie). I když v řízení před první stolicí vidíme činnost normotvornou, můžeme v opravném řízení (vedle další činnosti normotvorné) spatřovati přezkoumávání rozhodnutí nižší stolice, to v tom směru, že opravná stolice, dříve než vydá s v o u normu, přezkoumává vznik (řízení) a obsah normy nižšího soudu. Konstrukce opravného řízení jako přezkoumávání normy nižšího soudu je tudíž nesprávná jediné proto, poněvadž přehlíží normotvorný charakter opravného řízení a přesprávně zdůrazňuje přezkumnou činnost vyššího soudu. Správně vzato, vyšší soud přezkoumává normu nižšího soudu a podle výsledku své přezkumné činnosti vydává svou normu vlastní. Přezkoumávání normy nižšího soudu jeví se pak v tom, že vyšší stolice předepsaným způsobem se přesvědčuje, zda norma nižšího soudu správně byla vytvořena. Je to kontrola vzniku a obsahu normy a nikoliv jen soudcová úsudku.

Obhajuji-li zde pojem přezkumné činnosti, nečiním tak z potřeby hledat mosty k vládnoucí nauce. Jde mi však o to, abychom nebourali právní pojmy a konstrukce, jež lze po shledání vad opravit, řekl bych přizpůsobit, když — nota bene — těchto adaptovaných konstrukcí ve svých speciálních výkladech užíváme. Tomu je tak při pojmu „přezkoumávání“. Poznámenal jsem, že ostatně i Bulín jemu při dogmatických výkladech nikterak neuniká.

Pojem „přezkoumávání“ může nám býti v dogmatických výkladech vhodnou pomůckou k bližšímu vysvětlení opravného řízení a jeho druhů. Podle pozitivních předpisů konstatujeme r o z s a h přezkoumávání u jednotlivých druhů opravného řízení: jsou to odvolání podle našeho práva, slovenské odvolání plné, dovolání a mimořádná opravná řízení, je to odvolání a dovolání ve sporech pracovních, říšskoněmecké revise a francouzská kasace. Vyjasní se nám též poměr opravného řízení k řízení před první stolicí. Dále ostře se nám osvětlí přípustnost opravných prostředků, zejména po stránce objektivní a s ohledem na dovolací důvody (zde jde o otázku, co se přezkoumává a v jakém směru). Konečně, pokud jde o ostatní látku procesuální, pochopíme jasněji pojem prejudiciality, poměr jednotlivých druhů řízení (na př. trestního a správního k civilnímu), § 42 j. n., pojem právní moci atd. Ba můžeme jíti i dále za hranice civilního procesního práva. Ve známém rozdílu mezi soudcem a správním úřadem, při čemž prvy je „vá-

žán“ jen zákonem nikoliv též vládním nařízením, není v podstatě nic jiného nežli rozdíl o přezkumné kompetenci.

Nyní se vracím ještě k některým podrobnějším námitkám proti Bulinovým právně theoretickým vývodům.

Na str. 12 Bulín projevuje pochybnost, zda právní norma je „hotova“ již tehdy, provede-li se předepsané řízení v první stolici, či teprve, když rozhodne stolice poslední, anebo — což je totéž, — není-li už in concreto příustné řízení před vyšší stolicí. Prý obě konstrukce mají stejné oprávnění.

Mám za to, že pouze prvá konstrukce je správná. Vždyť přece i z m ě n i t e l n á norma je normou „hotovou“. Bulín na několika místech své knihy správně podotýká, že i pravomocné rozhodnutí je jen relativně nezměnitelné (viz mimořádné opravné prostředky a § 42 j. n.), takže liší se od rozhodnutí nepravomocného pouze stupněm své nezměnitelnosti, resp. změnitelnosti. Proto není důvodu, abychom rozhodnutí relativně více podléhající změně vylučovali z kategorie norem. Ostatně, zdá se, Bulín se více kloní k thesi o hotovosti nepravomocné normy, jak plyne ze str. 243 a n.

Bulín na str. 243 až 6 správně dovozuje, že norma vyšší stolice buď nahrazuje (mění) nebo deroguje (ruší) (řekl bych spíše abroguje, poněvadž jde o zrušení úplné) normu stolice nižší. Bulín zde též správně poznamenává (nač zde upozorňuji, hledíc k poznámce Horově při kritice Gerlichova spisu v Právniku 1936), že i zrušovací rozhodnutí vyšší stolice je právní norma, ačt' nesamostatná, neboť jeho normativní význam objeví se teprve ve spojení s normou zrušenou (str. 244). Na to obírá se theoretickou povahou soudních rozhodnutí vyšší stolice, kterými se opravný prostředek buď z formálních důvodů a limine odmítá nebo po meritorním prozkoumání zamítá. V obou případech podle Bulína nedochází ke změně dosavadního právního stavu, takže uvedená rozhodnutí nemají samostatného normativního obsahu, až na přísudek útratový. Tato usnesení činí prý jedině napadené rozhodnutí relativně odolnější vůči možným změnám (str. 246).

Bulínovy vývody zanechávají pochybnosti v otázce, zda tedy ona odmítavá, resp. zamítavá rozhodnutí vyšších stolic mají tvořivý charakter. V poměru k obsahu napadeného rozhodnutí tohoto charakteru nemají. Ale přes to ono „zvětšení relativní stálosti“ napadené normy, jež s sebou přinášejí, jest jakýmsi pohybem v dosavadním právním stavu. Soudy napříště jen v daleko omezenějším rozsahu jsou povolány přezkoumávat napadené rozhodnutí a je nahradití nebo abrogovatí rozhodnutím novým, a dále jsou povinny ono napadené, nyní relativně stálejší rozhodnutí respektovatí při povolování exekuce. Proto mám za to, že i odmítavým a zamítavým rozhodnutím opravné stolice tvoří se n o v ý právní stav, totiž právě ona relativně zvětšená nezměnitelnost konkrétní právní normy, resp. též její tu omezenější (po odmítnutí, resp. zamítnutí odvolání), tu širší (dovolání) vykonatelnost.

Zde otvírá se nám pohled do r e l a t i v n o s t i pojmů konstitutivnosti a deklaratornosti právních aktů. Vládnoucí nauka, vedena opětně již zmíněným obsahovým myšlením, zjednodušila si problém a uznávala na deklaratorní povahu právního aktu všude tam, kde mohla konstatovatí přibližnou obsahovou totožnost přezkoumávaného právního stavu s normou podle výsledku tohoto přezkoumávání vydanou. Proto neochvějně učí, že i první instance jen deklaruje daný právní stav, neboť svůj výrok vydává (resp. má vydati) přesně podle tohoto stavu, jak jej v předepsaném řízení zjistila. Normativní škola správně tuto koncepci odmítla, poněvadž zajisté právní stav, daný před soudním rozhodnutím, a toto rozhodnutí nejsou idem. Ale právě z téhož důvodu musí přiznat konstitutivnost i rozhodnutí vyšších

stolic, byť se jím napadené nižší rozhodnutí jen potvrzuje, neboť toto vyšší rozhodnutí —, jak shora bylo doloženo — v určitém směru předchozí stav právní alteruje. Jinak by upadla do téhož omylu jako vládnoucí nauka, která z kvantitativních rozdílů (z rozdílů ve kvantu změny) usuzuje na rozdíly kvalitativní. Mám za to, že Bulínovi tyto jemnosti unikly, a to v neposlední řadě proto, poněvadž opominul promysliti podstatu deklaratornosti a konstitutivnosti právních aktů, které mají prvořadý význam pro pochození justice.

C. Závěr:

Bulínovu práci přes námitky shora naznačené pokládám za vynikající monografii z oboru československého civilního procesního práva. Vyniká nejen rozsáhlostí zpracovaného materiálu, nýbrž i důkladným zpracováním látky, doloženým odkazy na judikaturu, právní praxi a základní odbornou literaturu. Tvoří do jisté míry protějšek k Horovu Odvolání a poslouží s plným užitekem naší právnické praxi. Přináší též vědecký rozbor předpisů osnovy nového československého civilního řádu a hodnotí je s hlediska de lege ferenda. Dogmatické výtěžky jsou četné a autor v nich projevuje schopnost k samostatné vědecké práci. Svědčí dále o tom, že autor prostudoval a pochopil teoretické základy právní vědy, jak je podává normativní škola. S plným respektem je nutno se vysloviti o neobyčejné péli autorově, s kterou již na počátcích své vědecké dráhy zdolal značně obtížnou látku. Při tom autor prokázal, že svůj obor, československé civilní procesní právo, ve všech jeho úsecích zevrubně ovládá.

Bulínova práce, pokud je mně známo, nebyla dosud podrobena odborné kritice*. Zdá se, že objem knihy je tomu na překážku. I můj posudek z téhož důvodu mohl se omeziti jen na základní otázky v Bulínově knize řešené, neměl-li přerůstí obvyklý rozsah.

Jsem však přesvědčen, že odborná kritika, i když v některých jednotlivých úvahách autorových bude odchylného mínění, musí uznati nesporné klady knihy a uvítati ji jako záslužné obohacení naší právnické literatury.

Adolf P r o c h á z k a.

Giorgio del Vecchio, profesor university v Římě, *Lezioni di filosofia del diritto*, Řím, 1936; 399 str. V poměrně velmi krátké době — první vydání spisu vyšlo roku 1930 — dochází k třetímu vydání, které autor znovu prohlédl a rozmnožil. Skutečnost ta je novým důkazem velkého zájmu, kterému se těší filosofie v novodobé právní vědě italské. Jak velmi liší se v tomto směru na př. od francouzské! Zvláštního uznání zasluhuje, že autor všimá si dost podrobně i písemnictví cizího (viz str. 130 — 177), a to francouzského, anglického, amerického, německého, španělského, ruského, maďarského, řeckého, holandského, ze slovanského pak polského, ruského, československého (str. 172—174), jugoslávského a bulharského. Tím nabývá jeho dílo, v prvé řadě určené pro italské studující práv, i značného významu pro každého, kdo chce se povšechně informovati o stavu právně-filosofické literatury osvětové. F. W.

Doc. dr. Vladimír Fajnor a dr. Adolf Zátur eck ý, *Nástin súkromného práva platného na Slovensku a Podkarpatskej Rusi* so zreteľom aj na banské právo a na právne predpisy o pozemkovej reforme (s príslušnými časťami návrhu čl. všeobecného zákoníka občianskeho, zhotoveného

* Po napsání této recenze vyšla ve Všeřdu kritika Bulínova spisu z pera dra Uhého.

superreviznou komisiou). II. přepracované, judikaturou sahající do r. 1935 doplněné vydání. Bratislava, 1935, 600 str. Nákladem Právnické jednoty na Slovensku a Podkarpatské Rusi v Bratislavě, v gener. komisi Právnického knihkup. a naklad. V. Linhart, Praha II., Lützowova 35.

Edmund Prochaska a „*Ratengeschäfte nach dem tschechoslowakischen Rechte*“ (Rudolf M. Rohrer, Brünn, 1936, str. 54). Pisemnictví o novém čs. zákoně o splátkových obchodech, o němž byl podán přehled v časopise „Právní obzor“ č. 20 z r. 1935, bylo rozmnoženo velmi praktickým spisem rady nejvyš. soudu Ermunda Prochasky, který uveřejnil již v loňské brněn. Juristen Zeitung č. 14 menší článek o novém zákoně splátkovém. V poslední své knize uvádí autor v předmluvě, že se snažil vyhnouti se teoretickým úvahám a řešení sporných otázek a že mu šlo především o to vyloučiti normy nového zákona srozumitelně širším vrstvám. Tomuto účelu odpovídá spisem velmi dobře, vyniká však zvláště velikým množstvím judikátů nejvyššího soudu československého i bývalého rakouského, které se přirozeně vztahují pouze k starému rakouskému zákonu splátkovému. Autor přihlížel však také k starší i novější odborné literatuře. O jeho důkladnosti svědčí, že pozornosti jeho neušel ani článek dr. Oswalda a redakční poznámka v „Mitteilungen des Hauptverbandes der Industrie“ právníkům dosti málo známých, o zajímavé otázce, zda předpisy § 12 nového splátkového zákona upravují smluvní sudiště či samostatné sudiště nové. K otázce této zaujal ostatně již stanovisko dr. Reissmann v Juristen-Zeitung č. 23/1936 v článku „Ein arger Redaktionsfehler im neuen Ratengesetz und seine Folgen“ a v poslední době vrací se k této otázce opět dr. Winternitz v Soudcovských listech č. 5/1936 v obšírném článku „Může se proti splátkovému kupci uplatňovati sudiště § 88 odst. 1. j. n.?“ Novou práci Prochaskovu lze doporučiti praktikům i z té příčiny, že obsahuje nejen text nového i starého zákona splátkového, ale také text zákona ze dne 30. června 1878 č. 90 ř. z. s příslušnou judikaturou a text zákonného článku XXXI z r. 1883.

Dr. Al. Chytil.

Dr. Jan Sláma, *Konec rakousko-uherského státního dluhu*. Příspěvek k dějinám sukcesí států a státních bankrotů. (Sbírka spisů práv. a národohospodářských, sv. LXXIX), Praha—Brno, 1936, 371 str. Cena 80 Kč. I. Sukcese států a státní dluh, II. Státní dluh rakouský a uherský v letech 1867—1918, III. Rozpadnutí Rakousko-Uherska a mírové smlouvy, IV. Rozdělení předválečného dluhu nezajištěného, V. Rozdělení předválečného dluhu zajištěného, VI. Počátek odpovědnosti nástupnických států za předválečný dluh, VII. Převzetí rozděleného předválečného dluhu nástupnickými státy, VIII. Válečné půjčky, IX. Dluhy administrativní, X. Sukcese ve státní dluh a státní bankrot.

Dr. Josef Hoffmann a dr. Jos. Netík. *Zákon o jždě motorovými vozidly s prováděcími a vedlejšími předpisy* (Československý kompas, sv. 42), 1935, 1195 str. Cena 95 Kč. — Jde o podrobný komentovaný text zákona ze dne 26. března 1935, č. 81 Sb. z. a n. o jždě motorovými vozidly ve znění vládního nařízení ze dne 25. června 1935 č. 132 Sb. z. a n., jímž se vydávají některé předpisy o jždě motorovými vozidly.

Jindřich Mayer, Miloš Horna, Antonín Šourek: *Nové směry v obchodní politice* (hospodářský racionalismus — clearing — kompensace). Sbírka spisů právn. a národohospodářských, sv. LXXVIII. Nakladatelství Orbis, Praha, 1935, 145 str. Cena 40 Kč.